

SANTERI ALKIO

PALVELUSVÄKEÄ

Santeri Alkio

Palvelusväkeä

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=24175612

Palvelusväkeä:

Содержание

I	4
II	9
III	13
IV	19
V	25
VI	30
Конец ознакомительного фрагмента.	37

Santeri Alkio

Palvelusväkeä

I

Lutin arkulla paloi pieni läkkilamppu. Hämärässä valossa näkyi nuori mies, joka vitkaan liikkuen keräsi pieniä tavaroitaan lattialle levitetyn vanhan päällystakin päälle, josta näytti olevan aikomuksena tehdä matkalaukku. Lutissa oli myöskin aution näköinen sänky, josta laidan ylitse kohosi tukuttain oljenkorsia ja jalkopuolessa olivat läjässä kurjat nahkaset. Seinät olivat autiot, tomuiset, hämähäkin verkkoja täynnä. Mutta vielä tukalamman näköinen oli rönsöinen pärekaton-alus, josta oli alituiseen tippumassa kaarnoja ja madonjauhoja. Se sentään peittyi kesäöinäkin hämääseen ja oli sellaisenaan omiaan synnyttämään turvattomuudentuntoa ja aavemaisia mielikuvia yksinäisessä nuorukaisessa, joka sai asua tässä huoneessa, makailla tuossa sängyssä olkien päällä ja katsella hämäränpeittoon katoavaan kattoon. Ikkunaa ei rengin asunnossa ollut enempää kuin muissakaan samallaisissa, mutta seinässä oli pieni luukku, jonka edestakaisin liikutettavalla laudanpalasella saattoi mielensä mukaan sulkea ja avata. Sen saattoi avata valoisana kesäyönä ja katsoa ulos aivan niin pitkälle ja leveälle, kuin näköpiiriä siitä avautui – kyynärän päässä olevaan tallinseinään. Sai

huvitella ja kuvitella olevansa kotonaan, polttaa lyhyellä notkovartisella piipullaan pesällisen toisensa jälkeen, istua korkeajalkaisella pyykkituolilla ja muistella Marttaa, jonka lutti oli vaatteilla puettu, soman ja rikkaan näköinen, Marttaa, jonka pellavatukkainen pää niin huolimattomasti lepäsi pieluksen vieressä päänaluksen reunalla ja silmät nauroivat heti kun Matti ovenaukeamaan ilmestyi, Marttaa joka oli niin ... niin...

»R-r-akas!« äänsi Matti aina itsekseen, kun näille maille joutui. Ja Martta oli niin rakas yhdeltäpuolen sen vuoksi, että hänkin oli havainnut olevansa rakas Martalle. Vielä ei ollut ehtinyt Martan vieressä makailemaan kuin yhden yön, mutta sen muistot lämmittivät tänäkin iltana.

Hän loi vielä yleiskatsauksen ympäri luttia ja huomasi, että omaisuutensa oli nyt kaikki tuossa päällystakilla, lukuunottamatta pyhäisempää päällystakkia, kahta pikkumekkoa, yökulkuhousuja, liiviä ja hattua, silinterikelloa, tuppea puukkoineen ja puolen tuopin pulloa viinaa, jotka kaikki olivat päällä.

Hän ei puhellut itsekseen, ähkyi vaan kun kääri omaisuuttaan kokoon. Saatuaan sen tehdyksi, pisti lampun taskuun, otti mytyn kainaloonsa, kävi ulos, väänsi oven lukkoon ja otti avaimen reijästä, – aivan kuin muulloinkin. Alas tultuaan heitti mytyn portaille ja meni tupaan.

Tupa oli siisti, matot lattiassa. Pöydän luona paloi kattolamppu. Sisällä oli vaan nuori emäntä, joka puuhasi keitosta takan ääressä ja souti kätkyttä.

Matti asteli juhlallisesti pöydän luo, laski lutinavaimen siihen, meni tarjoamaan emännälle kättä:

»Hyvästi nyt», sanoi. Ääni oli soinnuton ja värähti.

»Joko Matti nyt menee? Käteni on niin märkä että pyyhin sen. No hyvästi vaan ja onnea uuteen paikkaan.»

»Hyvästi vaan. Panin lutinavaimen tuohon pöydälle ja nahkaset jätin luttiiin, sieltä ne löytää Oskari.»

»Aijoin sulle illallista panna, mutta ei ole vielä valmiina.»

»Eipä ole nälkäkään tässä... Hyvästi vaan ja sanokaa isännälle terveisiä.»

»Hyvästi. Kyllähän niitä sopii sanoa.»

Matti meni ulos hitain raskain askelin. Otti portailta tavarat kainaloonsa ja alkoi astua.

Tänään oli palvelijain muuttopäivä. Talossa, jonka oven juuri kiini painoi, oli Matti palvellut vuoden. Eikä hänen ollut siellä mikään paha olla, vaikka hänenkin mielestään olisi lutin makuusija voinut olla vähän siistimpi, työnvaatimus hiukan helpompi ja ruoka vähän parempaa. Mutta kun haltiaväet söivät itse samaa, niin ei ollut siitäkään niin paljoa välittänyt. Ja monta kertaa hän oikein sääliitteli näitä ihmisiä, Matalamäen nuoria haltioita, kun he ottivat työhön kiini aivan kuin orjat, eikä suuri velka talon hinnasta tahtonut sittenkään vähentyä. – Olkoon miten tahansa muuten, mutta liian kitsaasti ne pitävät työväkeä, ajatteli Matti monasti. Olisi hän kernaasti jäänyt toiseksikin vuodeksi, vaikka työnvaatimus olikin niin tuima ... hän olisi koettanut pitää itse määränsä. Kun oli syyskesällä

pikeytynyt Marttaan oikein vakavasti, olisi nyt tuntunut niin rehdiltä, varmalta ja rikkaalta kun oli kulta, eikä olisi tarvinnut muuttaa taloa. Mutta Matalamäen isäntä ei ollut puhunut mitään toiseksi vuodeksi jäämisestä, eikä hän ymmärtänyt ... ellei tuo mahtanut pelätä, että rupean tässä akottumaan. Matalamäki ei huoli äijämiesrengeistä. Sitten sukeutuivat ajatukset aivan itsestään mietiskelemään kysymystä: miksi toisilla ihmisillä on parempi n.s. työnkurssi kuin toisilla? Esimerkiksi Iikka, joka tulee Raitalaan hänen palveluskumppalikseen, on oikein kuuluisa. Sanotaan, että Iikka on narri ja tekee sen mukaan kuin kehutaan ... hän taas ei välitä kehumisesta, sillä se on narraamista...

»Enkä minä välitä mistään, jumaliste! – kun se siksi tulee», hän ääneensä huudahti ja löi jalkaa maahan.

Eikä sellaisilla palkoilla, kuin hänelle maksetaan, kannata oikein hosua, – aivan toinen olisi asia jos saisi sellaisia palkkoja kuin Iikkakin saa.

»Mutta Ratulaisen pojalle ei makseta korkopalkkoja, eikä häntä ihmisenäkään pidetä ... kun isä on Ratulainen,» hän virkkoi itsekseen mutisten ja löi taasen jalkaa kovemmin maahan.

Kun osaisikin jotain muutakin kuin olla renkinä, – juoksi hänen ajatuksissaan.

»Mutta kun ei kukaan opeta, nauretaan vaan kun puhdetöitäkin yritän.» Ja hän ajatteli edelleen, että kun oliskin saanut olla vielä Matalamäessä, niin isäntä kenties tänä talvena

olisi opettanut. Raitalassa tulee kuitenkin hevoshoido hänelle ja Iikka saa tehdä puhdetöitä. Mieliala muuttui yhä katkerammaksi, kun johtui ajattelemaan syntyperänsä halpuutta, josta luuli kaiken pahan lähtevän.

»Ei minulla ole mitään lahjoja, ei minkäänlaisia lahjoja. Kuinka niitä Ratulaisen pojalle olisi suotu!.. Se on vaan lorvi, renkiveklus, joutava piru, hylky!«

Hänet valtasi raivokas tunnelma. Mutta sattumalta vilahti taas mieleen Martta. Ajatusmaailmaan säteili siitä lempeätä, viihdyttävää valoa ja mieliala kävi rauhallisemmaksi. Matti ajatteli taas akottumista ja kodin perustamista, aivan kuin toteutettavissa olevaa ihannetta. Äskeinen puuskaus ei ollut häneen syvästi koskenut. Se oli muuten tuttu tunnelma, joka palasi usein, josta palvelijain joukossa usein puhuttiinkin, joskus nauraen, toisinaan katkerasti moittien. Mutta Matilla ne hetket menivät helposti ohi, muutama tuima kirous huippukohtana, – ja hän eli taas hetken elämää.

Oli pimeä syksyinen ilta ja tie rapainen. Matti jo katui, että oli korkkosaappailla lähtenyt taivaltamaan ja pieksusaappaat laukkuun pannut. Mutta rapakossa tallusteleminen loppuisi kuitenkin kohta, sillä hän läheni jo Raitalaa.

II

Alakuloisuus alkoi uudestaan kasvaa mikäli läheni uutta palveluspaikkaa. Se ei ollut hyvässä maineessa palvelusväen kesken, tämä Raitala. Isäntä oli pitäjän isäntäyhdistyksen puheenjohtaja, lautamies ja mitä liekään. Jo nämä virkanimitykset äitelöittivät Mattia.

»Ne sellaiset ne juuri ovat aina palkollistensa niskassa! Ovat olevinaan herroja – mitä herroja! – ja lukevat kotona ja kokouksissa lakia pal... – saamari, kun olin vähällä kaatua! Muutama paksumaha (tarkoittaa tulevaa isäntäänsä) ei edes pihasiltaansa korjaa, kun ihmiset oikein kaatuvat.»

Taas malttoi hän mielensä, kun saapuessaan Raitalan pihaan joukko uusia ajatuksia ja tunnelmia täytti mielen. Vitkastellen sisään menoa katseli uusi renki ikkunoihin, joista loisti tuli. Toisiaan takaa-ajoen kiitivät ajatuksissa vauhdilla kaikki ne juorut, joita palvelijain kesken oli tästä talosta liikkeellä. Matin mielikuvituksessa esiintyivät pahat puolet nyt synkässä valossa.

»Ne syövät kamarissa, isännät ja pojat, ja tällaisten jätkämiesten täytyy tyytyä tuvan pöydässä keltaiseen silakkaan ja meijerihuituun...»

Vinttikamarista näkyi ystävällinen tulenvalo.

»Se poika, Vilhelmi, siellä varmaankin...» ja vaistomaisesti kääntyi Matin pimeässä teroittunut katse toiselle puolelle pihaa, kohti luttirakennusta, joka oli taasen seinä seinässä tallin kanssa,

missä hevoset kolistelivat ja söivät. Kylmä vastenmielisyyden väristys karsi pitkin selkäpiitä.

Pian sen jälkeen löysi renki itsensä tuvan ovensuusta. Tehden iloisen ja reippaan hyvänpäivän, johon sai itsensä pakoitetuksi, kävi sivupenkille istumaan.

»Päivää», sanoi emäntä, pannen painoa viimeiselle tavulle ja Vilhelmi, joka oli jotain nakerrellut höyläpenkin vieressä, meni ystävällisesti tarjoamaan kättä.

»Terve tuloa taloon.» Vilhelmi katsoi että onko se päissään.

»Terveeksi vaan!» Matti nousi ja vähän niijasi toisella jalallaan ja nyökäytti päätä samalla kuin terävällä silmäyksellä tutkasi Villen katseita. Mielessä välähti samalla: mahtaneko tuo ruveta nuorisoseuraan vaatimaan? Ajatus synnytti orjuuttavan tunnelman. Silmänräpäyksessä nousi uhka.

»Siellä alkaa olla rapaa», jatkoi Vilhelmi.

»Pirusti!» vastasi Matti. Nouseva uhka sai tästä karskista vastauksesta jonkullaista tyydytystä.

Illan kuluessa tuli muitakin uusia palvelijoita, piika ja renki. Piika oli ennestään Matille aivan vieras, mutta sivultapäin katsottuna muistutti tämä paljon Marttaa. Ja Matti tunsu tähän rakastuvansa Marttan vuoksi. Varsinkin sitte Matin sydän hommaili, kun näki tytön kiireesti vilkkasevan edestakaisin tuvassa, alushameessa, joka säästellen kääri punaisia, uusiin, nariseviin kenkiin peittyviä sukkia.

Matti oli melkein aina Liisan tiellä, milloin mitäkin asiaa teki, väliin apua tarjosi, toisinaan pyysi.

Sievä tyttö, ajatteli Matti, samalla koetellen oliko pullon tulppa visusti kiini. Hän ottaisi tänä iltana pari ryyppyä...

Toinen renki, joka illan kuluessa oli taloon tullut, oli vanhempi ja päissään. Oli mennyt porstuanperä-kamariin isännän kanssa juttelemaan. Matin mielestä ne luultavasti siellä istuivat pullon ääressä, Iikan pullon, joka jo tuvassa oli käsillä ollut. Aikoneeko jo tehdä itsensä hyväksi isännän kanssa? mietiskeli, ja muisti kuulleen, että Iikka on sellainen ollut ennenkin. Alkoi mielessään tätä halveksia.

Oli jo käyty hevosia yöstämässä. Vilhelmi ja Liisa olivat kadonneet tuvasta, kumpikin huoneisiinsa kai. Emäntä vielä joutessaan päätänsä kampaili uunin puoleisella penkillä ja Matille, joka torkkuen tupakoitsi, virkkoi:

»Sinne ovisänkyyn saat makuulle mennä.»

Mutta sitä ei Matti ollut ajatellutkaan, päässään vaan aprikoitsi, kumpasen viereen menisi pyrkimään tänä yönä, Martan vaiko Liisan.

Iikka kuului tulevan porstuankamarista kovasti kohlaten ja rämisten.

Tultuaan tupaan kävi retuuttamaan Mattia, joka hiljaa istui.

»Lähdetään jo.»

Matti lähti.

»Älkää pojat lähtekö, kun ensi yötä olette talossa. Siellä on puhdas sänky, vasta pyykityn lakanan panin sinne.»

»Emäntä, älkää pahana pitäkö, mutta tämä ilta on renkimiehelle kuin viimeinen ryyppy jätkälle ... sitte se loppuu.

Hyvää yötä vain, emäntä, aamuun asti.»

Mattia kutkutti nauru. Emäntä aikoi terhakasti ruveta vastaväitteisiin, mutta menen ulos ja kädellään viittoen keskeytti Iikka:

»Minä sen tiedän, emäntä, aivan ulkoa osaan, että te käskette Jumalaa pitämään silmäinsä edessä ja tottelemaan haltiaväkeä... Mutta nyt en minä kuule sillä korvalla, huomenna vasta... Kello 5 huomenaamuna pankaa mihin tahdotte... Hyvää yötä vain.»

He menivät ulos. Iikka alkoi jo ovesta rallattaa. Satoi hiljaa. – Kun olis sateenvarjo, ajatteli Matti. Ennenkin, päänpitoviikolla oli se ollut monasti mielessä, mutta eivätpä olleet rahat siihen ehtineet.

»Mennäänkö Liisaa katsomaan?» Matti kysyi.

Vastaamatta ohjasi Iikka kulkuaan luttia kohti.

»Oletko sinä jo ollut meidän 'kamarissamme'?» kysyi Iikka renkien luttia tarkoittaen.

Ei Matti siellä ollut vielä käynyt. Sanoi vaan viimevuotiselta rengiltä kuulleen, että siinä oli sellainen lattia, joka saattoi laskea läpitsensä miehen putoamaan alla olevaan puotiin.

III

Liisa järjesteli vaatteitaan lutissa ja ilostui kun pojat tulivat katsomaan.

»Annas minä autan», tarjoutui Matti muuatta vaatetta katonrajaan kurottamaan.

»Pane sitte, koska sinä olet nuorempikin.»

»Valehtelet. Et sinä ole vielä kahdenkymmenen.»

»Ja sinäkö olet! Ihmiset puhuvat että sinä olet vasta alun viidennellätoista.»

»Kuka sitä?»

Liisa nauroi.

»Tyttö vain, yksi tyttö.»

»Mikä, kuka? Sinä valehtelet.»

»Sellainen tyttö, jota sinä olet kullaksunut.»

»Minäkö?» Matti oli olevinaan hämillään ja sydän oli riemusta kurkussa.

»Ja neljä kertaa kuulutettiin se Saapas-Matin Heikki»

lauloi Iikka.

»Pane hiukan ylemmäksi, mutta älä putoa siihen väättäväksi», kehoitti

Liisa Matille.

»Minä olen, kuulkaa orjat, juonut jo kahdenkymmenen markan loven tämän vuoden palkkaan», kertoi Iikka.

Liisa äikitteli:

»Käskee juoda.»

»Syödäkö se pitäisi?»

»Ei mutta ostaa tytöille vehnäsiä, menisi paremmin niin kuin toteen.»

»Kuule Liisa, kun kaikki panee viinaan, niin sitte sen tietää että on juonut.»

»Oliko Iikka iltamassa?» kysyi Liisa.

»Häh, missä?»

»Iltamassa, palvelusväen, siinä johon ilman pääsi.»

»Sivistettäväksi», jatkoi Matti.

»Reidottavaksi», Liisa virnakoi.

»En viitsinyt suosiolla, kun ei väkisin viety.»

»Pöllöt sellaisiin», virkkoi Matti ajatuksissaan.

»Paljoa parempi, kun saa oikein sydämmestänsä hypellä eikä tarvitse ketään orjailla», selitti Liisa.

»Sitä; saa kyllä meikäläinen olla käskettävänä ja opetettavana pitkin vuotta, vielä nyt sitte päänpitoviikoilla», puhui Matti. Iikka täytti:

»Iestä kantamaan.»

Jokainen näytti olevan mietteissään. Iikka otti ryypyn, tarjosi toisillekin, jotka myöskin ryypäsivät. Iikka pani piippuun ja alkoi selittää:

»Minä olen ajatellut siksi, että jos me sivistymme, me palkolliset, niin ettei ole seuraelämässä mitään eroa meidän ja talollisten välillä, niin mahdammeko me enää tulla toimeen

näissä eläinten huoneissa, vai laittavatko haltiaväet meillekin kamareita silloin?»

»Joo, kyllä ne laittavat sulle oman kamarin tässäkin talossa samoin kuin mullekin», vakuutteli Matti ja Liisa nauroi. Lopettaen työnsä istui tyttö ja alkoi sanoa:

»Mutta on se palvelijan elämä vähän kummallista kiertolaiselämää, muuttaa lutista luttiin. Mekin nyt tässä istumme kyyhöttäen...»

»Kuin kolme varpusta», keskeytti Matti.

»Istumme kyyhöttäen...»

»Ja aijomme ruveta palvelemaan Raitalassa ja luomaan lantaa, etteivät itse tarvitsisi likautua...» keskeytti Iikka. Mutta Matti häntä taasen keskeytti:

»Että saisivat olla kamaritöissä, lautamies käydä kuntakokouksissa ja Isäntäyhdistyksissä...»

»Ei, antakaa nyt minä sanon!» huusi tyttö. »Minä vaan tarkoitan, että kun me nyt olemme tulleet kukin omalta haaraltamme, niinkuin...»

»Varikset», täytti Matti.

»Voi voi voi-i!»

»Sano nyt.»

»Kissa!»

»Oletko sinä paha suuttumaan?»

»Olen!»

Matti ja Liisa leikkivät jotain käsileikkiä ja Iikka hyräili:

»Neljä kertaa kuulutettiin se Saapas-Matin Heikki.»

Leikkinsä ohessa yhtyivät toiset samaan lauluun:

»Helluni laulu se kauas kuuluu ja saappaat narahteele,
vellikello se aisassa heiluu ja pyörät jyrähteele.»

Iikka oli avannut oven ja kurkisteli ulos pimeyteen. Sateenrapinata jatkui yhä ja lutin räystäistä tippui vesi pihaan muodostuneeseen lammikkoon synnyttäen syksyisen, lotisevan äänen. Liisa oli mennyt vuoteelle ja Matti haukotteli.

»Tuolla se nyt on», virkkoi Iikka uneliaasti rämisevällä äänellä.

»Mikä?»

»Vilhelmi vain, tämä Vilhelmi Raitala ... maanviljelijän poika ... herra Raitala...»

Matti lähestyi ovea kurkistellakseen pimeään sateiseen yöhön, että missä se on, ja näki tulen loistavan Vilhelmin kamarin ikkunasta.

»Kirjoittelee morsiamille», jatkoi Matti samaan nuottiin unisella äänellä ja molempain vierekkäin istuessa lutin kynnyksellä.

»Preivejä», lisäsi Iikka.

»Sivistyneitä preivejä.»

»Mitä ne nyt siinä ilvehtivät?» Liisa tuli katsomaan hänkin. Ja kaikki kolme katselivat läpi mustan pimeyden hauskaasti valaistuun ikkunaan, jota alapuolelta varjosivat karttuuniset akuttimet ja ylempää harsouutimet.

»Siinä se nyt rakastelee», huokasi Iikka.

»Ja riijailee», jatkoi Matti.

Kaikki purskahtivat kaklattavaan, ilkeälle vivahtavaan nauruun. —

»Sadetta tahtoo, sanon minä», virkkoi Matti astuessaan alas lutin rappusista. Kääntäen takin kauluksen pystyyn kysäsi hän Iikalta:

»Et ole sinäkään kalossia ostanut?»

Iikka oli vähän aikaa vastaamatta. Matti ymmärsi, että hän mietiskelee sydämmen kysymyksiä ja ajattelee palaamista Liisan luo.

»Olikin mulla jo, mutta myin pois», sanoi Iikka ilman virnistelemättä.

»Mitäpä meikäläinen...»

Matti jätätti itsensä vähän jälkeensä:

»Kyllä minä tulen», sanoi ja kehoitti Iikkaa menemään edelleen. Mutta Iikka meni vaan pienen kappaleen ja pysähtyi epäluuloisena. Sillä aikaa kiersi toveri nurkan ympäri, hiipien uudestaan luttui ja naputti hiljaa ovelle. Haka napsahti auki ja Matti pistäysi sisään sulkien oven, itseksensä myhähdellen ja naureskellen.

Iikka pyrki ikävystymään ja huuteli:

»Matti! ... mihin se joutui? ... jätän sinut!»

»Jätä vaan», tuumi Matti lutissa.

»Hyi, kun on kylmä», hytisi Liisa sängyssä ja tuntui olevan mielihyvissään jostain. Viinapulloaan sovitteli Matti nurkkaan

aprikoiden, tarjoaisiko Liisalle lämmitysryypyn.

»Ota, lämpenet», sanoi ja tarjosi.

»Matti!» kuului Iikan äkäinen ääni.

»Ei se lämmitä yhtään», intti Liisa, mutta maistoi kuitenkin.

Lutin seinään heitettiin puukalikalla ja Iikka ärhenteli ulkona äkeällä äänellä.

»Kyllä se lämmittää», myhäili Matti, löi tulpan kiini ja muisti vilaukselta Marttaa. Liisa tuntui tällä hetkellä kuitenkin niin puoleensa vetävälle, somalle ja omalle, että rakkaus Marttaan aivan taistelematta näytti kalpenevan ja laihtuvan.

Iikan laulu etääntymistään etääntyi, sillä katkonaisia ääniä siitä enää vaan kuului.

»Iikka se laulelee», virkkoi Matti, sammutti lampun ja siunasi.

IV

Matti oli kaunis nuorukainen, ja sen tähden tytöt hänestä pitivät, vaikka olikin Ratulaisen poika. Hän kävi uskollisesti kaikissa tanssikökeissä, mitä ulottuville sattui ja otti elämän helpolta kannalta aina silloin kun oli läheisissä väleissä jonkun tytön kanssa.

Muutamana sunnuntai-iltana satuttiin taasen tanssikökkään. Sinne oli Marttakin tullut, mutta Liisa viipyi jossain. Kohta tupaan tultuaan ja Martan nähtyään tunsi Matti taas tätä aivan erityisesti rakastavansa. Kävi hyppelemään tytön kanssa ja ajatteli ensin, että pysyköönpä vaikka kokonaankin poissa Liisa, tämän kerran, – puserteli Marttaa kädestä ja vyötäisistä. Mutta mikä Martan on? alkoi poika peläten kysyä itseltään, kun tyttö hyppeli virallisesti, juhlallisesti aivan kuin vieraan kanssa, oli outo ja kylmä! Punaiset posket heloittivat ja vaaleat, paksut palmikot leiskuivat lyhyen selän päällä kiehtovasti, – mutta ei mitään puristuksia, ei mitään rakkauden merkkejä. Matille tuli hätä käteen, hänen rakkautensa nousi nousemistaan.

Myöhemmällä Martta yhä enempi miellytti ja sytytteli loitolta: hyppeli, leiskui ja nauroi muiden kanssa mutta Mattia ei huomaavinaanakaan ollut. Matti poltti paperosseja ja sikareja miettien.

Vaan missä on Liisa? Hyljätyn tunne pani Matin sitäkin kysymään. Yht'äkkiä havahtui mielessään: Jos Vilhelmi ehkä

olisikin saanut juoniteltua Liisan iltamaan!

Kello alkoi jo 11: sta mennä ja matka seurahuoneelle oli 3 kilometriä.

»Mitähän tässä ihminen tekisi?..»

Matista alkaa tuntua yksinäiseltä, vaikka tyttöjä kuhisee ja tirskuu ympärillä, eikä tarvitsisi muuta kuin oikaista käsivartensa ja ottaa kumpaseenkin kainaloon. Mutta häntä suututtaa Martan käytös.

Hiki kihoaa otsalle, kun Martta pyyhkäsee ohitse kuin enkeli, tahi ainakin sinnepäin. —

»Onko se meidän Matti?» huutaa pihassa perään Iikka, jonka ääni taas rämisee kun on ryypännyt.

»Pidä leukojasi!» sähisee Matti ja rientää puolijuoksua roustikkoisella kujalla.

Seurahuoneen ovella on vielä vartija, vaikka siellä jo pitäisi tanssit alkaman.

»Mitä pääsylippu maksaa?»

»Viisikymmentä penniä.»

»Vaikkako ei ole enää ohjelmassa muuta kuin tanssia?»

»Vaikka ei. Ja mitähän sinäkin muusta ohjelmasta välität», virnisteleä oven vartija tutunomaisesti. Matti seisoskelee ja polttelee.

»Onko siellä muita kuin niitä – ?»

»Keitä niitä?»

»Mahtavia ja isoja vain?»

»On siellä sinunkin kaltaisiasi.»

»Keitä?»

»Piikoja. Osta lippu ja mene katsomaan.»

Matin teki mieli kysyä, että onko Raitalan nuortaväkeä ja keitä, mutta ei viitsinyt, jos ovenvartija ehkä aavistaisi. Osti lipun ja kävi sisään.

Juuri silloin alkoi siellä tanssi. Ihmisiä ei ollut paljoa. Keskilattialla oli alussa avarata tilaa, reunoilla ja seinustoilla kuhinata ja leikkiä. Ovenpuoli eteiseen käsin oli tyhjänä.

Matin silmä vilkui joka rakoon. Kaikki hän täällä tuns, mutta sittenkin oli niin vierasta. Vaikka olikin pääsylipun ostanut, tuntui sydämessä joku sellainen tunne kuin kirkossa oli ennen lapsena kuvitellut, että miltä tuntuisi, jos menisi herrainpenkkiin, tahi astelemaan kuoriin silloin kuin pappi messuaa... Ei mikään saisi häntä astumaan lattian yli, tuon aukean paikan yli, tullakseen niiden joukkoon jotka täällä näyttivät olevan kuin kotonaan. Siellä kyllä voisi seisoa ja oli monasti seisonutkin, mutta mennä sinne, se oli aivan toista.

Liisaa ei näkynyt missään. Vilhelmi seiso tuolla toisen huoneen ovella. Matille oli alkanut kummallinen katkeruus nousta.

»Herra Raitala», mutisi hän saman ilvehtivän tunteen valtaamana kun oli »herra Raitalaa» lukenut Vilhelmin kirjeitten päällekirjoituksista.

Ihmisiä liikkui edestakaisin hänen ohitsensa, joku oli päätään nyökännyt, mutta kädestä ei ollut vielä kukaan tervehtimään tullut, eikä puhuttelemaan. Hän seiso nojaten ovipieleen,

päällystakin kaulus pystössä, lakki korvallisille painettuna ja sikarintumppi hampaissa silmäili halveksivaisesti elämää. Viulu oli alkanut soida, tanssi käydä.

»Mutta missä on Liisa?»

Tiheät ryhmät hajautuvat, mutta Liisaa ei näy täällä. Melkein Matti jo rauhoittuu: Liisa on jäänyt kotiin lukemaan emännälle virsikirjaa, kuten siivon tytön tulee ja sopii!..

Tämä helpottava ajatus laskee jo huomion muihinkin kääntymään. Tanssi on hajoittanut seisoskelevia ja odottavia nuoria ovipuolellekin ja aukea paikka on hävinnyt. Hälinä saa Matin oloihin perehtymään. Lakki on takaraivolla, päällystakin kauluksen toinen puoli pystössä ja ylöspäin piipottava sikarintumppi suupielessä, kun hän astuu lähimmän penkin luo, työntää toisia syrjään istuakseen hänkin, suu vakaassa hymyssä.

»Mikä piru tuo on joka noin tyrkkii?»

Useampain katse kääntyy Mattiin, kun yksi noin sanoo. Matti ei puhu mitään, tuijottaa vaan ajattelevan näköisenä sikari hampaissa ja huulet hymyssä tanssivia.

»Ei täällä saa polttaa, mies!»

»Mies!» matki toinen tirsken.

»Onpa teillä ahdasta.»

Matin veri alkoi kiehua: onhan hänellä piletti, on hän ainakin yhtä komeakin kuin tuokin tuossa, halttokoipi! Sikari on yhtä hyvä kuin silläkin, mutta kun on renki ja Ratulan Matti ja kuuluu sorkkaväkeen, niin se niitä ahdistaa...

Vilhelmi meni tanssien ohitse.

– Pistänpö? ajatteli Matti pistääkseen jalkansa Vilhelmin eteen.

Mutta Vilhelminkin huomio oli jo Mattiin kääntynyt. Tanssin tauotessa tuli tämän luo tutunomaisesti ja vei hiukan syrjään.

»Ole veikkonen niin kuin muutkin täällä, on hausempi, ota tuo lakki päästäsi äläkä polta. Tuossa toisessa huoneessa saa polttaa.»

– Mutta nytpä niitä ahdistaa, sen kuvaisia, ajatteli Matti tuskastuen, vaan ääneen hän sanoi:

»Samapa tuo lie missä polttaa.»

Vaan lakin otti hän päästänsä.

»No saat sinä totellakin! Näet etteivät täällä salissa muutkaan polta», jatkoi Vilhelmi harmistuen varsinkin Matin sivuilleen kyräilevistä katseista.

»Kylläpä se nyt ahdistaa, kun yksi renki on eksynyt aimojen joukkooni»

Nousi ja aikoi mennä.

Vilhelmi tarttui hänen olkapäähänsä.

»Ei, kuule, veikko, ei se ahdistaa, mutta katso, jokaisen pitää noudattaa sääntöjä.»

»Sääntöjä! Polttaapa tuolla tuo kauppiaskin.»

»Sekin rikkoo sääntöjä.»

»Eipä hänelle kukaan muistuta.»

»Muistutetaan. Mutta älä nyt mene, ei sinua täältä kukaan pois käske.»

»Saakeliko täällä viitsii ihmisten rasituksena! Hyvästi vaan ja kiitoksia.»

Vilhelmi jäi neuvotonna seisomaan. Hän tunsu kipeästi miten väärin Matti ymmärsi häntä. Kuohui vihakin Matin itsepäisyyden vuoksi. Josko hän pakoittaisi sen jäämään ettei saisi aihetta kehua toisille, että häntä on täältä ajettu?

Vaan Matti oli jo mennyt paukuttaen ovea.

V

»Eikö huvittanut?» kyseli ovenvartija puoleksi irvistellen.

Matti haukkui koko ihmiskuntaa, etupäässä kuitenkin niitä, joiden kanssa hän oli joutunut äsken tekemisiin. Päästyään ulos, sattui hän vahingossa käymään istukaspuuhun. Tämä yhä nostatti sappea. Puun Matti taittoi poikki ja tunsu jonkullaista riemua toimitetusta kostotyöstä. Himo jatkamaan samalla tavalla heräsi. Mursi jo toisen. Vaan sitte yht'äkkiä ajatteli: jos ne huomaavat ja alkavat epäillä syylliseksi! Ja kohta inhotti ja kadutti. Hän oli aina pitänyt kartanopuista, hänestä tuntui aivan kuin niissä olisi elävä henki. Joskus oli itsekkin istuttanut niissä taloissa joissa oli palvellut. Ja niitä hän ikävöi, kävi useampia kertoja kesässä katsomassa...

Hän poistui puolta juoksua ja huomasi pelkäävänsä.

»Hyi sentään!» Kuinka ilkeästi se narskahti murtuessaan. Ja mitä iloa siitä nyt minulle on? Aivan toista olisi ollut antaa siellä sisässä jollekulle naamaan, oikein valkean valossa ja sanoa, että te luulette itseänne joksikin, mutta mitä te olettekaan! Katsokaa riskiä poikaa, jolla on luonto kuin kristalli...

»Hyi sentään!» Aivan kuin olis varastanut ... pimeässä ihan kuin varas!

Moneen kertaan pään ympäri kiersi asia ennen kuin Matti ehti oman talon lutin ovelle. Sieltä pilkisteli ovenraosta tuli, mutta Matin noustessa rappusia se sammutettiin. Rauhallisesti ja

tyynellä itseluottamuksella alkoi hän kuitenkin koputella ja hiljaa viheltää. Mutta ovi ei aukenekaan! Mitähän tämä on?

»Liisa», hän koetti varmuuden vuoksi ilmoittaa äänensä, että Liisa tietäisi kuka ovella on. Vaan ei se auttanut. Veri nousi päähän. Nuorimies alkoi jyskyttää pamppailevin sydämin.

Vihdoin aukeni ovi.

»Oikeinpa sinä säret oven», rupesi Liisa nuhtelemaan.

Oudon epäilyksen valtaamana otti Matti tulta.

Liisan arkulla olivat toisen miehen pyhävaatteet.

Matti vihelteli hetkisen, yritteli paria kolmea sukkeluutta, joihin kerran vastasi vieras sieltä sängystä. Sitte lähti hän ulos tavoitellen miehuullista malttia. Vaan päästyään pihan ulkoreunalle alkoi sydän kiirehtiä. Aivan kuin vainukoira juoksi hän Martan lutinovellet. Marttaapa hän sittenkin rakastaakin!..

Mutta Marttakaan ei laske sisään! Yksin seisoj hyljätty nuorimies routaisella maantiellä pimeässä yössä. Mieliala oli käynyt niin alakuloiseksi että oikein itku pyysi. Muuan yksinäinen kulkija kuului tulevan kylästä päin saapastaen. Laahustavasta astunnasta tunsj Matti Oton. Menee morsiamensa luokse. Matti jo hiukan ilostui, päivänsarajana hänen mielensä synkässä yössä alkoi sarastaa.

»Hou!»

»Hou, hou! Mattiko siinä on?»

»Myöhäänpä Ottokin on liikkeellä.»

Matti lyöttäysi Oton seuraan.

»Tulen sinun kanssasi, Otto, yöksi», tarjoutui Matti.

»Mitä sinä sinne ... miksi et mene vaikka tuonne Martalle?«

»Siellä on jo muita.«

»Keitä?«

Ei tiennyt Matti.

»Älä huoli tulla minun kanssani«, kielteli Otto.

Olivat vähältä jo joutua riitelemään.

»Kun toinen hyvän tutun vuoksi tulisi seuraan ja sitte sinä laittaudut niin isoksi ja mahtavaksi«, päätyi Matti nuhtelemaan.

»Älä vihastu, Matti, tyhjästä, mutta ajattele itse, jos sulla olisi vasituinen morsian...«

Sovittiin lopuksi siitä, että Matti kuitenkin sai seurata.

Kun Matti kohta sen jälkeen yksin loikoi lutin peräsängyssä, ei tahtonut uni ollenkaan tulla. Hortoon päästyä hätyyttivät kamalat näyt. Ensin niissä äskeisissä hypyissä kaatui Martan kanssa ja kun nousi oli toinen jalka korttelia pitempi ja pani niin kauheasti ontumaan. Ja sitte vielä ilmestyi siihen pitkään jalkaan pieksu, jota hän oli rumuutensa vuoksi aina vihannut, kotona muisti olevan ne uudet patiinat, joihin oli itse ostanut saksalaiset päälliset. Ja kun hän taas pyysi Marttaa hyppyyn, istuivat nuo kumman epätasaiset jalat lattiassa kuin naulatut, eikä mies päässyt paikaltaan. Martta nauroi muiden mukana, piti häntä aivan kuin pilanaan! Matti heräsi tuskaansa.

Vaan kohta joutui Liisan ja Iikan vihkiäisiin. Kaiken muun ilkeyden lisäksi piti siellä olla sikahumalassakin, antaa muiden itseään narrata sekä tehdä heidän komentonsa mukaan tyhmyyksiä. Hulluinta oli se, että itse piti kaikki tyhmyydet niin

selvästi käsittää, aivan kuin olisi omia tekojaan syrjästä selvinpäin katsellut!

Aamupuolella yötä kummailivat unissa ne seurahuoneella katkaisemansa istukaspuut. Jossain oli ollut kuulevinaan sellaisen ennustuksen, että joka pilstoa ja haaskaa puutarhain istukaspuita, hän saa helvetissä, niistä kärsiä. Pirut polttavat hänen allansa juuri niitä puita, mitkä on puutarhasta pilstonut. Eivätkä sellaiset puut kulu ollenkaan, eivätkä lopu milloinkaan, tuli vaan kuumenemistaan kuumenee, – ikuinen tuli. Mattia kauhistutti ja kädessä jo tuntui polttoa. Jo koetti rukoilla anteeksikin kamalaa syntiänsä, oli olevinaan polvillaan, lakki vieressä ja kädet ristissä katkenneen puurungon ympärillä. Mutta murtuneitten puitten katkenneet rungot ne kurottautuivat kaulat pitkällään pilviä kohti aivan kuin valittaen ja kostoa etsien...

»En minä ymmärtänyt!« koetti Matti nöyrästi, vaikeroiden vakuuttaa.

Yhtäkkiä löysi jo itsensä ajattelemasta, että pian nuo loppuun palavat. Nousi pois käydäkseen ja kohotti ylpeästi päätänsä. Mutta samassa muistui mieleen, etteivät ne ollenkaan palamisesta kulu. Kauhu valtasi uudelleen. Alkoi hämärtää, nurkat peittyivät varjoon ja aavemaisia kuvia rupesi muodostumaan hätäytyneen nuorukaisen silmäin eteen. Muutamassa nurkassa selvisi ensin haaru, hirmuinen haaru, jonka kourat olivat kuin miekanterät. Ensin oli se teräsharmaa, sitte tulipunainen. Ei epäilemistäkään: siellä liekarehtaa myöskin haarunpitelijä, vaikka ei vielä näytä itseänsä...

»Apuun! Armoa!»

»Hääh?» kysyi Otto unesta heräten. Tiltakin heräsi. Matti lörpötteli unissaan pitkän jutun katkotuista puista ja rukoili.

»Poika on varmaankin jossain istukaspuita katkonut», Tilta unisella äänellä arveli.

»Ja nyt vaivaa omaatuntoa», lisäsi Otto.

VI

Matista tuli nyt vähäksi aikaa maailman murjoma.

Pitkiä aikoja oli hänen elämänsä koossa pitävänä voimana olleet aivan tilapäiset rakastumiset ja yöjuoksujen hurmaavat ilot. Yhtenä iltana ja yönä tulee sitte joukko vastoinkäymisiä ja ikäviä kokemuksia, jotka hajoittavat tähän rakastumiseen perustuvan ihanan elämänkäsityksen. Mitä tehdä? Etsiäkö uusia tyttöjä? Ajatellako Amerikkaan menoa? Lähteäkö tukkitöihin?

Renkinä ei tästä ainakaan uudelleen pääse nousemaan, ajatteli hän.

Näiden asiain aprikoiminen teki hänestä entisestään paljoa vakavamman miehen. Ennen oli kuusipäiväinen arkielämä usein tuntunut olevan aivan kuin välttämätön paha; vain lauantai-illasta maanantai-aamuun oli oikeata aikaa; vain pyhäöiden tienoissa maksoi vaivan elää. Kun ijankaikkinen järjestys ei kerran sallinut sitä sukkelaa ajatusta toteuttaa, että voisi nukkua maanantaista lauantaihin, saattoi asiata järjestää niin, että kävi silloin tällöin arkiöinäkin öitsimässä. Elämä kuitenkin silloin maksoi vaivan.

Mutta nyt ei sillä enää suurtakaan arvoa ollut.

Matti rupesi ajattelemaan elämänkysymyksiä. Siihen olikin nyt hyvää aikaa samalla kun murehti kolkkoa tulevaisuutta ilman tiettyjä rakkaussuhteita. Hän oli ollut kovin kiintynyt paikallisiin oloihin näihin asti, eikä ollut joutunut toivomaan elämää juuri toisellaiseksi kuin mitä se oli. Mutta nyt kun oli

ruvennut murjottamaan, hän seuraavan pyhän tienot makasi sekä molemmat yöt, että päivän.

– Kiusalla! ajatteli hän ja makasi. – Saa Liisakin nähdä, että hän ei paljon tästä maailmasta välitä.

– Eikä hän mene hyppykökkäänkään illalla, Liisan mukana vaan lähettäisi pisteliäät terveiset ... oikein kurilliset terveiset. Jälkeen päin kuulustelisi mitä maailma humisee. Hän loikoisi vielä tulevankin pyhän tienot sängyssään ja sitte vieläkin, – eiköhän Martallakin jo alkaisi olla asioita tänne päin? Siksi hyvin hän Martan tuntee! Tämä ajatus viehätti. Jospa hän voisi ne pakoittaa ikävöimään itseään... Sepä olisi tosiaankin!..

Vilhelmi oli itsekseen oppinut puuseppä. Nikkaroitsi usein päivät pääksytysten, toisinaan vaan puhdetöiksi. Iikkakin oli tekemies. Matin yritykset supistuivat pieniin, – eikä hänellä olisi suuresti aikaakaan ollut kun hevosia hoiti ja toisille valkeata näytti. Tämä valkean näyttäminenkin oli tullut ikään kuin välttämättömäksi. Matti oli siihen niin sopiva ja joutilas. Hän saattoi samalla niin mukavasti toimittaa mielityötään: polttaa piippua.

Vilhelmi teki kiillotettavaa kirjoituspöytää, Iikka soututuolia. Soututuolin teko on vaikeata työtä ensikertalaiselle, ei mihinkään sovi kulmamitta, eikä paljon muukaan mitta. Hän sovitti jalkoja. Kokeneemmat olivat neuvoneet että jalat pitää yht'aikaa sovittaa sekä pohjaan että anturoihin, jos hyvä tulee. Tehtävä olisi ollut aivan helppo, jos vaan olisi kyennyt määräämään sopivan

tasapainon ja saanut jaloille yhtäläisen, suhteellisen, sopivan suunnan. Tuolin selkänoja oli jo haamullaan seinässä naulalla ja näytti somalta, pohja oli valmis ja hyvin muodollinen. Hiki tippui likan otsalta. Silmistä säteili ahkeruuden ja innostuksen kanssa huomattava itseluottamus.

Vilhelmi kiillotti pöytäkaapin oven peiliä. Työ kävi hiukan epävarmasti, mutta tehtiin tarkkuudella ja huolella. Mikäli työ edistyi, kasvoi innostus.

Matti näytti likalle tulta ja torkkui.

Isäntä istui pöytäpenkillä. Lihava mies, kasvot älykkäät, lihavuus antoi niille kuitenkin jonkullaisen velttouden leiman. Sanomalehden oli jo heittänyt kädestään ja leväten poskea käteen, jonka kyynäspää nojasi pöytään, katseli hän mieltyneen näköisenä nuortenmiesten reipasta työskentelyä. Emäntä keitti. Liisa kehräsi pellavia. Talon oma tyttö takkavalkean valossa koululukujaan luki.

Raitala oli usein hermostunut ja pahalla tuulella, mutta nyt hän nähtävästi oikein nautti elämästä. Hänen ilmeikkäistä kasvoistaan saattoi lukea: on aina hupaisata ja miellyttävää katsoa kun työtä tehdään innostuksella ja rakkaudella. Pojat tuossa, jopa koko tupa, koko talous esiintyi tällä kertaa hänen silmissään tavallista sielukkaampina, jalompina ja herättivät hänessä parempia, sopusointua synnyttävämpiä tunteita.

Vaan yhtäkkiä hänen silmissään ilme muuttui kiihottuneeksi. Katsellen pisteliäästi torkkuvaa Mattia, joka tuon tuostakin kuitenkin muisti piippunsa sytyttää, hän virkkoi:

»Milloin Matti aikoo alottaa puhdetöitä?»

»Ei milloinkaan», Matti venytellen ja vastahakoisesti äänsi ja käänsi päätä toisalle.

Vilhelmikin katsoi työstään ja pyyhki paitahihallaan hikeä kasvoiltaan:

»Olemme Iikan kanssa monasti Mattia kehoittaneet.»

»Kuitenkin sitte pilkataan ja nauretaan, kun ei se tapahdu», väitti

Matti.

»Kuka yrittävälle nauraa, muutama pöllö!» ärjäsi Iikka aivan kuin vanhempi veli, ja pyyhki myöskin hikeä. »Sulle on monta kertaa sanottu, että sille vasta nauretaan, kun ei mies osaa mitään.»

»Naurakoot!» Matti rupesi taas ajattelemaan että Iikka tällä puheella pyrki haltiaväen suosioon. Ja kun tätä tuli ajatelleeksi, kiihtyi vastustushalu, jonka hyvin huomasi silmistä ja sieraimista, vaikkei hän mitään puhunutkaan.

Isäntä huokasi suu hymyssä:

»Liian ylpeä luonto.»

»Sellaiselle», jatkoi moitittu itse terävästi.

»No vaikka niinkin, jos niin tahdot», täytti isäntä äänellä, joka kehoitti jo Mattia hillitsemään itseään.

Pyrkien rauhoittamaan keskustelua ja pitääkseen sitä tolalla, jatkoi

Vilhelmi:

»Ei kukaan mestarina saa alottaa, kaikki ovat taitamattomia

ensin».

Matti aivan kuin nieli jotain ja virkkoi katkeruudella:

»Kun ei ole mitään lahjojakaan, niin mitä sitä oppii ... ei viitsi yrittääkään».

»Ei niin lahjatonta ihmistä olekaan, joka ei opi. Mutta kun on laiska ja huono itseänsä kohtaan», sanoi isäntä.

Naurussa suin liittyi Liisakin rukkinsa takaa hätyyttämään:

»Laiskuus on suuri lahja sille, joka sen oikein nautita taitaa.»

Matti huomasi tulevansa hätyytetyksi joka puolelta ja alkoi oikein perusteellisesti puolustautua:

»Kyllä minullakin halua on ollut ennen nuorempana, mutta kun ei kukaan opettanut ... ja piti kaikki puhteet muille tulta näyttää. Jos jotain yritti, niin paremmat jo huusivat: – tules näyttämään Masa!»

»Mutta kun nyt saisit opetella, niin mitä tuo tähän kuuluu? Emme me kumpanenkaan sinun näyttämistäsi kaipaa. Mutta olet haluton ja laiska, ei mitään muuta.»

»Menen Amerikkaan, en huolikaan enää koko puutöistä.»

Pilkallisesti nauroi isäntä:

»Sielläkö luulet sellaisten taitamattomain olevan hyvinkin kysyttyjä miehiä?» Hänen kasvoilleen levisi välinpitämättömän tyytyväisyyden sävy ja renkipojan kohtaloineen näytti hän unohtavan ajatukseen: kun ei hän halua, niin oma asiansa. Mutta likka ei vielä jättänyt.

»Pane hiiteen se tyhjä kopeutes», hän virkkoi taas vanhemman veljen tavalla, »ota ja tee mustalle silppuastia.»

Emäntä tirkisteli silmät sirrillään puuropataan ja puhui sinne:

»Matti kai arvelee, että saavat akat pitää huolen puutöistä ja elättämisestä.»

Tämä, näennäisesti viaton huomautus, vaikutti omituisesti: isäntä naurahti, Liisa katsahti hätäisesti Mattiin, Iikka ei ollut huomaavinaan, mutta Vilhelmi nosti katseensa työstä ja virkkoi nuhtelevalla äänellä:

»Äiti!»

»Mi-itä?» kysyi äiti päättään kääntämättä keittäen ja yhä hymyillen salaperäistä ivahymyään.

Matti meni ulos. Emännän muistutuksen oli jokainen käsittänyt tarkottaneen hänen isänsä ja äitinsä välisiä suhteita.

Ensin ajatteli Matti jäädä vaanimaan oven taakse kuullakseen mitä ne vielä hänestä sanoisivat, mutta keksi samassa, että joku saattaisi tulla ja huomata. Tunsikin emännän tavat: se tapahtui joka kerta kun rupesi jälkipuheisiin poistuneista ihmisistä, että hän katsoi varmuuden vuoksi ovesta porstuaan, oliko siellä ehkä joku kuulemassa.

Ja hän jatkoi tallia kohti. Ajatuksissa kiehtoi yhtä myötään:

Ratulaisen poika, Ratulaisen poika... Ja sitte hän jo suuttui itseensä samalla kun noitui huonoja vanhempiaan ja vannoi vihaa emännälle. —

Ratulaisen poika!..

»Minkä minä sille voin!.. Enhän minä itse syntynyt, enkä itse isääni valinnut ... enkä lahjojani tehnyt...»

Hän kävi tallissa istumaan jauhovakan reunalle ja laski posken

käden nojaan.

»Ja miksi eivät ne káske, aja, pakoita minua niin kuin omiakin poikiaan! Minähän olen sellainen vetelys, enhän tee mitään oppiakseni, omaksi hyväkseni. Kaikki sanovat niin ja antavat kuitenkin laiskotella... Ja minä ymmärrän nyt taas, että se on itselleni suurempi vahinko kuin selkäsauna...»

Kuumat kyyneleet vuosivat pitkin poskia.

»Miksi ei isäntä káske minua tekemään mustalle silppuastiata!.. Káskisi aivan kuin muuhunkin talontyöhön. Sitte sen tietäisi.» Ja hän tunsu nyt selvästi, miten hänellä oli aina vastakkainen mielipide valmiina kun johonkin káskettiin. Mutta kun kásky koski tavallisia talon askareita, painui vastustushalu itsestään ja hän totteli, sydämmessään nuristen ja kapinoiden. Vaan annas kun káskettiin jotain joka oli vapaaehtoista, taisteli hän vastaan kuin sankari. Piti tulla näkyviin, että hänelläkin oli mielipide. Ja tästä hän oli ylpeä.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.